

Alfons el Magnànim, sobirà d'Albània

Autor: Bjori Maloku

Data de publicació: 10-11-2025

L'estudiós Bjori Maloku ens presenta la seva recerca sobre el virregnat d'Àlbània sota la governació catalana (1451-1459).

DESPERTA FERRO!

for lo vi mandamo dicto Misser Ramundo

INTRODUCCIÓ

La Corona d'Aragó o Corona catalanoaragonesa fou la principal potència militar, política, econòmica, social i comercial de la Baixa Edat Mitjana i principis de l'Edat Moderna de tota la Mediterrània. Aquest gran "imperi" (1), que es va estendre per tot el Mediterrani des de les Illes Balears fins a Grècia i el Canaan (2), va deixar la seva petjada a Albània, un territori poc conegut dels Balcans occidentals.

No se'n saben gaires coses de la presència catalana a Albània atès que va ser una ocupació de poc temps, aproximadament uns deu anys, però importants dins l'àmbit militar enfront dels turcs musulmans, els quals s'atansaven als seus dominis.

Les fonts primàries consultades són literàries majoritàriament i conservades a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i altres fonts secundàries són del tipus: mapes, textos medievals, llibres, fins i tot documentals audiovisuals.

La documentació que hem pogut consultar fins ara a l'Arxiu de la Corona d'Aragó és molt escassa; en canvi, la que

s'ha trobat a Albània, Grècia o Bulgària sí que esmenta la paraula "català", que també s'ha observat en els llibres de text d'Història general d'aquests països. Cal fer esment que la documentació redactada per catalans hi pren més importància, però parla més de l'estada dels catalans a Anatòlia (3), Grècia o Bulgària que no pas a Albània.

EL SIGNIFICAT DE KATALLANI

L'escriptor Flamur Buçpapaj va publicar l'any 2011 un conte infantil anomenat Katallani, traduït: El català. Tanmateix, en l'actualitat els albanesos no utilitzen tant aquesta paraula, tot i que, durant la Baixa Edat Mitjana, es feia servir la paraula katallani per descriure un monstre que tenia un ull, que treia foc per la boca, que menjava humans i que destrossava tot el que se li plantava al davant.

És ben sabut que, tant a Albània com a Grècia, país on pren el nom de Catalanós, als nens petits els deien que, si no s'adormien ràpidament, vindria el català i se'ls menjaria. En l'imaginari, tot això té una explicació per la qual aquesta bèstia catalana en realitat feia referència als terribles mercenaris almogàvers. Per tant, ara podem trobar al diccionari, a la mitologia i al folklore albanès que la paraula català ha quedat implantada per sempre.

No sabem, fins ara, una data concreta en què els pobles català i albanès van tenir el seu primer contacte, però tenim constància que, durant el segle XIV, els catalans ja havien tingut certa relació amb els pobles dels Balcans occidentals.

Cap als inicis del segle XIV, tenim els turcs a les portes de Constantinoble que duen a terme la seva expansió cap a l'oest. L'emperador romà d'Orient, n'Andrònic II el Paleòleg, fa una crida perquè necessitava ajut per aturar l'expansió turca; aleshores, en Frederic II de Sicília, de la dinastia comtal barcelonina, decideix, el 1303, enviar-hi la Gran Companyia Catalana, formada per almogàvers catalans, aragonesos i valencians veterans de la Guerra de Sicília, els quals eren liderats per l'almirall Roger de Flor.

El 1305 a la ciutat d'Adrianòpolis es perpetra un complot organitzat pel co-emperador Miquel IX el Paleòleg, fill d'Andrònic, el qual estava en contra dels catalans i que va manar que assassinessin el cap dels almogàvers.

Per venjar-se de l'imperi romà d'Orient, els almogàvers, uns mercenaris molt cruels que fins i tot expliquen que si els faltava un braç lluitaven amb l'altre, eren tan potents i forts en el camp de batalla que van iniciar una sèrie de devastacions i massacres contra la població grega, albanesa i búlgara que conformaven aquest imperi romà d'Orient. Va començar aleshores una guerra que es coneix amb el nom de Venjança Catalana.

Entre els anys 1305 i 1307, la Gran Companyia Catalana va assetjar i matar pobles sencers a la zona del sud d'Albània, de Grècia i de Tràcia (4), llocs on precisament anys més tard es va utilitzar la paraula Katallani.

Cap a finals de la dècada del 1310, els almogàvers, que havien obtingut molta fama de violents, van fundar els ducats d'Atenes i Neopàtria, que més tard van passar a ser territoris oficials de la corona sota la sobirania de Pere III el Cerimoniós.

Cal esmentar que, fins i tot havent passat vuit segles, fins a l'any 2005, els que es declaraven catalans tenien prohibida l'entrada al Mont Athos, una mena de "república monàstica" ubicada a una àrea muntanyenca peninsular, considerada zona sagrada del cristianisme ortodox. L'impediment de visitar aquest lloc era degut al fet que els almogàvers saquejaven els monestirs ortodoxos violentament.

Portada del conte infantil Katallani, de Flamur Buçpapaj. Tirana, 2011. Ed. Nacional.

DOMINACIÓ, GOVERNACIÓ, ALIANÇA

? PRIMERA RESISTÈNCIA CONTRA ELS OTOMANS

Transcorria l'any 1453, quan els turcs otomans provinents de les estepes centrals de l'Àsia, amb els seus magnífics cavalls, amb el seu exèrcit, amb la religió islàmica i amb la seva gran política expansionista, entren a Constantinoble, la fan seva i fan que caigui el que havia quedat de l'Imperi Romà.

Amb la caiguda de la "segona Roma" (5) i de l'Imperi Romà d'Orient, per a molts historiadors i gran part de la

historiografia europea suposa la fi de l'Edat Mitjana i l'inici de l'Edat Moderna.

Els turcs s'havien convertit en una amenaça per als estats cristians. Amb la desaparició de l'estat bizantí, Anatòlia va ser el primer focus a ser sotmès, i més tard tota la península balcànica, però la campanya als Balcans va significar una gran derrota per als turcs tot i que més tard la van conquerir, malgrat que no tenien pensat que trobarien una resistència cristiana liderada pels albanesos principalment.

El segon contacte entre albanesos i catalans no va ser fins passats més de cent anys, des d'aquell segle XIV, amb els almogàvers pels Balcans, fins a mitjans del segle XV, quan els catalans donarien suport als principats cristians albanesos.

Considerat heroi de la nació albanesa, defensor del món occidental i de la civilització cristiana, Gjergj Kastrioti Skenderbeu, catalanitzat com a (Jordi Castriota Skanderbeg), va començar als voltants de l'any 1440 una resistència i una campanya militar contra els turcs que cada vegada més sortien victoriosos de les batalles.

Amb la creació de la Lliga de Lezhë (el nom de la ciutat on es va configurar aquest pacte), es va establir una unió dels diferents prínceps albanesos de les famílies nobles com ara: Kastrioti, Muzaka, Dukagjini, Topia, etc. I en aquest cas, en Jordi Castriota va esdevenir-ne el líder polític i militar.

Es produeixen moltes batalles, sobretot a la part oriental d'Albània, la que fa frontera amb l'actual Macedònia del Nord, i en unes els albanesos guanyen, però no tenen prou poder militar per a frenar l'avenç otomà.

La ciutat de Croia és el principal escenari bèl·lic, on l'exèrcit musulmà (6) no pot avançar, arran de dos factors essencials: primer, la seva situació geogràfica als turons de la muntanya (cinc-cents metres sobre el mar); i segon, la defensa per part dels albanesos, que va ser molt significativa. Els turcs van haver d'assetjar aquesta ciutat quatre cops abans no l'ocupessin.

D'aquestes quatre vegades, la del setge de 1450, o sigui, la primera, va ser la més satisfactòria per a l'exèrcit albanès i la més desastrosa per als turcs. Les tropes otomanes eren aproximadament uns cent mil soldats liderats pel sultà (7) Murad; en canvi, la coalició de la Lliga de Lezhë estava formada només per uns vuit mil albanesos, els quals, tot i enfrontant-se a un exèrcit molt més nombrós, finalment en van sortir victoriosos. Fins i tot el clergat albanès, partidari de les seves tropes, va mitificar aquesta batalla dient que havien tingut visions d'àngels liderant la victòria i defensant la capital, és a dir, Croia.

? ALIANÇA AMB NÀPOLS

Retrato de Alfonso V de Aragón per Juan de Juanes, 1557, Museo de Zaragoza.

Ritratto di Giorgio Scanderbeg per Cristofano dell'Altissimo, 1552-68, Le Galleria degli Uffizi.

La República Veneciana, que tenia una gran presència a l'Adriàtic, controlava diverses ciutats marítimes d'Albània, però estava en contra d'unes determinades qüestions polítiques i hi havia trencat relacions.

Les primeres relacions que trobem entre catalans i albanesos es desenvolupen uns anys abans del 1453. El rei de Nàpols, Alfons el Magnànim, des de 1442, va desenvolupar una política expansionista amb interessos comercials als Balcans, per això en treu profit, del trencament polític entre Albània i Venècia.

El poble albanès pensava i esperava que l'única ajuda que podria rebre era només d'un territori italià: a part dels

Estats Pontificis, els albanesos eren conscients que la potència local era Nàpols, però no tenim prou fonts per a afirmar que els albanesos sabien que Nàpols formava part de la corona catalanoaragonesa. Segons la documentació albanesa consultada, s'hi esmenta Nàpols i Aragó, per tant, no se sap si el poble albanès sabia que Nàpols havia estat conquerit pels catalans, el que sí que tenien clar és que era una potència que els vindria bé de cara als enfrontaments amb els turcs.

Skanderbeg va començar el contacte amb el Magnànim l'any 1447. Els objectius alfonsins eren molts clars: política comercial als Balcans i sobretot una "croada" contra l'islam. Li interessava tenir relacions amb Albània perquè no estigués sola contra els otomans que s'acostaven a les costes de Bríndisi i Bari, ciutats molt properes de l'Albània occidental.

Els contactes comencen quan un abat catòlic albanès és enviat a la Cort de Nàpols per ordres de Skanderbeg per recopilar informació de les campanyes dels turcs a Hongria. El primer document que fa referència al líder albanès i al Magnànim és quan l'ambaixador Pere (8) se'n va a Nàpols amb la carta en la qual Skanderbeg (9) demanava al Magnànim una quantitat de vaixells per defensar-se d'un possible atac turc. En un primer moment, la resposta del rei va ser negativa; en canvi, va prometre a Skanderbeg que, si no tenia més remei i Albània quedava sota els otomans, li atorgaria ajuda a ell i a la seva família, però, en principi, el Magnànim no va donar cap ajuda militar.

Va ser l'any 1448 quan les relacions es fan més afables i rellevants, arran de l'acord entre els tres estats: Nàpols, Albània i els Estats Pontificis, que van formar una aliança. Tant a Alfons com a Skanderbeg els interessava estar units ambdós ja que a la península Itàlica tenien un altre enemic comú, la República Veneciana, és en aquest moment que Venècia queda envoltada pels dos costats, tot i que manté una forta aliança amb els turcs.

Skanderbeg, després de guanyar els turcs el 1450 a Croia, intenta un altre cop aliar-se amb els venecians, però aquests no acceptaven cap oferta, llavors el Magnànim veu que la millor opció seria que ell aprofités l'oferta feta als venecians i proporcionés protecció a Albània i a Skanderbeg ja que així els interessos dels catalans als Balcans i el somni d'expandir-se es complirien.

La màxima satisfacció de Skanderbeg es produeix quan, en una correspondència datada el 25 de març de 1451, Alfons s'adreça al Papa explicant-li que donarà suport militar i material a Skanderbeg per a protegir Albània, la qual cosa produirà la gran croada contra els musulmans, que els catalanoaragonesos tenien com a objectiu principal.

? TRACTAT DE GAETA

La dominació i la governació catalana comença a partir del tractat signat el dia 26 de març de 1451 a la ciutat de Gaeta, que està ubicada entre Roma i Nàpols. Aquest pacte, escrit una part en italià i l'altra en llatí amb títol (10), el signen: Alfons el Magnànim, amb el seu notari Arnaldo Fonolleda, i els dos ambaixadors de Skanderbeg, el bisbe ortodox de Croia, Stefan, i el bisbe catòlic dominic Nikolla de Berguci. El que se signa principalment és que:

- El sobirà d'Albània és Alfons el Magnànim;
- Skanderbeg es converteix en vassall d'Alfons seguint les normes feudals;
- Si Nàpols ajuda militarment Albània, aquesta ha de cedir les seves ciutats a la corona catalanoaragonesa, és a dir, ocupar-les i que siguin dominades, controlades i protegides principalment pels catalans;
- Un cop els turcs musulmans hagin estat derrotats a Albània i hagin fugit, l'obligació de Skanderbeg, tot i que tenia una certa autonomia, era pagar els impostos al Magnànim i reconèixer oficialment que formava part del regne de Nàpols.

Alfons també va signar tractats amb els altres nobles albanesos per a evitar el problema que hagués significat que aquests darrers hi haguessin pogut pactar amb els turcs. Un cop signat el tractat de Gaeta, es reconeix la sobirania del rei Alfons el Magnànim, rei d'Aragó, Nàpols i Sicília, sobre les terres de Skanderbeg i de la ciutat i castell de Croia. Quan els ambaixadors albanesos deixen Gaeta i tornen cap a Albània, el rei Alfons obsequia Skanderbeg amb materials com salnitre i sofre.

El rei Alfons assigna com a senyor de Croia l'oficial tresorer català Bernat Vaquer durant la implantació del tractat a partir del maig de 1451. Alfons el Magnànim envia una carta a Skanderbeg en llatí en què li comunica que Bernat Vaquer aniria a representar-lo a les terres albaneses, i també envia una carta a Bernat en català:

“E lo dit senyor Rey ha dada al dit Bernat plena comisio e potestat de reebre e havre a mans sues, en nom del dit senyor Rey, lo castell e ciutat de Croya, los quals en virtut dels capitols fermats entre la Maïestat del dit senyor Rey de una part e lo bisbe de Croya e maestro Nicola de Berguzi, del orde Sent Domingo, en nom e per part del dit senyor Jorgi, de la part altra deven esser assignats a la dita Maïestat o a la persona que aquella hi tramenta, lo dit comisari demanara e requerra al dit senyor Jorgi que li faça assignar los dits castells e ciutat, segons forma dels dits capitols, dels quals lo dit comisari sen porta la copia.” (11)

Bernat Vaquer arriba a Croia cap a finals del mes de maig de 1451 amb cent homes d'infanteria, la majoria d'ells eren catalans vinculats a la monarquia o a assumptes militars, els quals porten el menjar i l'armament. La ciutat de Croia tenia una gran rellevància i era prou coneguda pel que fa a l'àmbit religiós de l'Edat Mitjana i feudal. En Bernat Vaquer és el delegat reial i comença la recaptació d'impostos, demana a la població local que li facin confiança, i inicia les preparacions per a la defensa de Croia davant l'amenaça permanent dels turcs. Les funcions de dirigir la ciutat la tenen els catalans (12), mentre que els napolitans destaquen majoritàriament en la defensa de la guarnició:

“E si lo dit senyor Jordi, segons creu lo dit senyor Rey, assignara, com tengur es. Los dits castell e ciutat al dit comissari, de continent reebra homenatges dels ciutadans de aquella en nom e per part del dit senyor Rey e ordenara los officials en aquella en nom del dit senyor e metra en lo castell los companyos necessaris a la guardi e defensio de aquell, e exigira los drets e entrades que segons forma dels capitols en son cas e loch pertanyeran al dit senyor Rey...” (13)

L'abril de 1452, el rei Alfons envia una carta (14) a Skanderbeg en italià en la qual li diu que enviarà el noble rossellonès Ramon d'Ortafà com a governador en substitució de Bernat Vaquer, el nou governador ho seria amb el títol de virrei d'Albània i més tard també virrei d'Eslavònia (15) i Grècia. Ramon d'Ortafà va designar Pere Escuder com a castlà que substitueix Juan de Castro. Al mateix temps, també hi va haver altres governadors d'altres parts d'Albània com ara Bernard de Villamar, que tenia el control de la zona d'Oricum, i Joan Claver, com a virrei d'Epir i de Morea (16).

La primera mesura que va prendre el nou governador va ser reformar el castell de Croia, el qual estava en lamentables condicions. Possiblement, també va fer arranjar el castell de Cap de Rodon i altres fortificacions d'Albània, però no disposem de prou fonts per a afirmar aquests fets. Les tasques de Ramon d'Ortafà eren principalment: defensar la ciutat, assegurar la població cristiana perquè aquesta no fos islamitzada per la proximitat dels turcs, i també avançar amb l'ofensiva per a guanyar territori als turcs.

Castell de Croia actualment, foto extreta de la Viquipèdia en albanès.

Els catalans que acompanyaven Ramon d'Ortafà portaven armes, municions, blat, vi, que van regalar als habitants de Croia; fins i tot, Ramon d'Ortafà va obsequiar Skanderbeg amb un brocat com a regal simbòlic per la seva fidelitat. També en Ramon d'Ortafà va encunyar moneda catalana a Albània, pel fet que el rei Alfons li havia concedit prèviament el dret a fer-ho, les fonts diuen que es van encunyar 1500 ducats.

L'ajuda de les tropes catalanes, aragoneses i napolitanes va ser molt important per a Skanderbeg. Després de cada batalla de la qual sortia vencedor, enviava cap a Nàpols, com a tribut de vassall: botins, banderes, cavalls, esclaus i moltes més pertinences que havia obtingut dels turcs.

Entre Albània i Venècia apareixen uns conflictes cap a finals de 1453 i Skanderbeg intenta ocupar la ciutat de Venècia, però aquest assumpte es resol ràpidament mitjançant uns acords que fan els venecians amb Alfons el Magnànim.

LA DERROTA D'ALBÀNIA I L'INICI D'UNA NOVA ERA

Skanderbeg té una proposta a fer i fa una visita a Roma i Nàpols cap a l'any 1453, va acompanyat del venecià Peter Marcel que demana a la cort de Nàpols la possibilitat d'atacar i ocupar el castell de Berat al sud d'Albània, pel fet que els turcs s'hi acostaven. El rei Alfons, per la seva banda, accepta la proposta i hi envia el dia 22 de maig de 1455 uns mil dos-cents homes d'infanteria i cinc-cents cavallers equipats amb armament modern a sota les ordres de Santo

Garillo i Teseo Savello, probablement comandants napolitans que dirigien una tropa formada majoritàriament per soldats catalans i napolitans. En total, hi havia uns quinze mil homes del bàndol de Skanderbeg, dels quals uns catorze mil eren albanesos i la resta catalano-apolitans. Tot aquest exèrcit cristià s'havia d'enfrontar a uns vint mil turcs, els quals estaven més ben organitzats i preparats per a la lluita, sobretot en assetjaments i artilleria.

Els turcs ocupaven el sud d'Albània i les seves incursions eren constants. Skanderbeg no va participar en la batalla de Berat perquè estava a una altra ciutat propera, esperant algun atac dels turcs. Els comandants albanesos Vrana Konti, Gjergj Arianiti i Karl Muzaka Topia van haver de dirigir les tropes cristianes mentre que, en el bàndol turc, el sultà Mehmed II havia designat com a general Ishak Bey Evrenoz. Durant la batalla, se signa un armistici, el qual no és complit pels turcs.

La batalla va acabar amb la derrota de l'aliança cristiana. L'incompliment de l'armistici per part dels turcs, la mort d'alguns grans líders albanesos com és el cas de Karl Muzaka Topia, el desgavell de les tropes cristianes i la traïció d'alguns albanesos que van canviar de bàndol, com ara el general Moisi Golemi, van ser les causes d'aquesta desfeta i la pèrdua de Berat definitivament de mans d'Alfons el Magnànim.

Més de sis mil homes del bàndol de Skanderbeg van perdre la vida, dels quals uns vuit-cents els havia enviat el rei Alfons, a més de molts d'altres que van ser capturats i fets presoners. Pel que fa als turcs, les dades ens indiquen entre deu i quinze mil morts aproximadament. La caiguda de Berat va tenir un impacte negatiu a la resta de les ciutats albaneses, que van haver de pensar en noves estratègies de defensa.

Les notícies de la derrota van arribar a la cort de Nàpols cap a l'agost, gairebé un mes més tard. Alfons el Magnànim, disgustat i preocupat, va haver de pensar si volia continuar amb aquesta "croada" (17) que el Papat també volia. Al rei Alfons, li amoïnava l'avanç que podrien tenir els turcs a les costes de Bríndisi, les quals no són tan lluny de Berat, i alhora temia una invasió turca al Regne de Nàpols.

Més endavant, després d'aquella desastrosa batalla de Berat, Skanderbeg, sense cap mena d'ajut, va tornar a guanyar terreny als turcs. El somni del rei Alfons d'expandir-se cap a l'est va ressorgir, però, tot i que mantenien el contacte, l'aliança que ambdós havien mantingut no va tornar. No obstant això, les grans potències locals van deixar d'ajudar militarment i material Skanderbeg. Aquest va fer una altra crida als Estats Pontificis, Nàpols, Hongria, Venècia, però, malgrat això, va rebre només ajuda financera i felicitacions per part dels reis.

El rei Alfons es mor l'any 1458 i, per tant, el somni catalanoaragonès d'expandir-se, d'ajudar els albanesos i de dur a terme la "croada" contra l'islam també desapareix. Finalment, els catalans abandonen la ciutat de Croia, que deixa de ser un territori de la Corona d'Aragó i passa al domini venecià l'any 1459.

En morir el rei Alfons, el seu germà Joan el Sense Fe puja al tron de la corona catalanoaragonesa i el de Sicília, mentre que al Regne de Nàpols es corona un fill il·legítim d'Alfons el Magnànim, Ferran I de Nàpols, que va començar a tenir molts conflictes amb els d'Anjou. La Corona d'Aragó entra en crisi i l'any 1462 comença la guerra civil catalana. En aquest conflicte entre el rei Ferran i la casa d'Anjou, els albanesos van ajudar els napolitans i van donar-los suport sobretot militar. En resposta a aquest fet i en el seu honor, Ferran I de Nàpols regala a Skanderbeg dos feus de la regió de Puglia, el de Monte San Angelo i San Giovanni Rotondo, i una quantitat anual de mil dues-centes peces d'or.

L'any 1467 és la data del trencament de l'aliança i relacions entre els albanesos i els catalans. Després d'una campanya victoriosa a Croia, Skanderbeg es mor el 1468. Albània queda totalment sota domini turc cap a 1478. Arran d'aquesta invasió turco-musulmana al segle XV, la població, que era majoritàriament catòlica i ortodoxa, esdevé progressivament musulmana; altres van emigrar sobretot a Itàlia, València, Catalunya, etc. i altres van morir per no renunciar el cristianisme. Com a resultat de la invasió d'Albània i del domini turc dels Balcans i del Mediterrani oriental, les rutes comercials queden tancades per als regnes cristians d'Occident.

L'Ajuntament de Barcelona, l'any 1960, en memòria d'aquesta aliança i unió de pobles català i albanès, va aprovar posar amb el nom de "carrer de Croia" i "carrer d'Albània" dos nous carrers de la ciutat, ubicats a prop del carrer d'Alfons el Magnànim, al barri del Besòs i el Maresme, al districte de Sant Martí.

En resum, la petjada catalana a Albània és molt petita i bastant desconeguda. No es pot comparar amb les invasions de Sicília, Nàpols o Malta, però el més important és que els catalans han quedat registrats a la història d'aquell país (18).

Bjori Maloku, estudiant d'Història.

ANNEX 1

Mapes on Albània apareix com a territori que pertany a la corona catalanoaragonesa:

Mapes extrets (per ordre) de maparchive.com, enciclopèdia.cat, Museu d'Història de Catalunya i arxiu del monestir de Santa Maria de Poblet.

BIBLIOGRAFIA

FONTS PRIMÀRIES:

Arxiu de la Corona d'Aragó, apartat de Cancelleria, Barcelona.

FONTS SECUNDÀRIES:

BERISHA, GJON. Aspects of Skanderbeg's Relationship with Alfonso V of Aragon. Institute of History "Ali Hadri". Volume 4, issue 4, 2015. Pristina, Kosovo.

CRESPO, MARTÍ. Ramon d'Ortafà, de noble rossellonès a virrei d'Albània. VilaWeb, 2021.

(Ramon d'Ortafà, de noble rossellonès a virrei d'Albània (vilaweb.cat))

MARIANESCU, CONSTANTIN. La politique orientale d'Alfons V d'Aragon, roi de Naples (1416-1458). Institut d'Estudis Catalans. 1994, Barcelona.

MONTOBBIO, MANUEL et al. Arberia-Sefarad: en el espejo del otro. Las relaciones entre Skanderbeg y la Corona de Aragón y las experiencias paralelas de los Sefardíes y los Arberesh. AECID. 2009, Madrid.

NICOLAU D'OLWER, LLUÍS. L'expansió de Catalunya a la Mediterrània Oriental. Ed. Proa. 1974, Barcelona.

NOTES-CITACIONS DEL TEXT

0 La font dels escuts heràldics és la Viquipèdia. D'una banda, els escuts que apareixen a la part esquerra són el del Regne de Sicília, el del Regne de Nàpols i també el de la Corona catalanoaragonesa. D'altra banda, els de la part dreta són els escuts de famílies nobles albaneses, és a dir, el de la família Kastrioti, Dukagjini i Muzaka.

1 Està posat en cometes perquè oficialment no va ser un imperi.

2 Territori del llevant mediterrani (actual Israel, Palestina, Líban).

3 Actual Turquia.

4 Actual sud de Bulgària.

5 És a dir, la ciutat de Constantinoble.

6 Els turcs otomans ja s'havien islamitzat, i van ser ells qui van portar l'Islam als Balcans.

7 Monarca islàmic.

8 És a dir, ambaixador albanès.

9 Conegut pels catalans com a Jordi Castriota.

10 Capituli inhiti et firmati fra la serenissima maiesta de lo serenissimo signore don Alfonso re d'Aragona, de Sicilia citra et ultra farum, dal una parte, e lo venerabile patre in Christo domino Stefano episcopo de Croya et lo religioso maestro Nicola de Bergugi del ordene de Sancto Domeneco, oraturi et ambassiatuari de lo spectabile et magnifico Gorgio Castroto, signore de la dita citate de Croya e de soi parenti, baruni in Albania, de la parte altra.

11 A.C.A., Reg. 2655, p 135v.

12 També cal remarcar que els catalans portaven el control dels albanesos per mantenir-los dins la fe cristiana.

13 Ibid

14 Siati Certo che de la nostra optima volunta Verso Vui, for lo vi mandamo dicto Misser Ramundo de una petzza broccato in signo de la grandissima affeccione portamo che vi ...

15 Actualment, dins l'estat de Croàcia.

16 Epir, regió històrica entre Grècia i Albània ètnicament similars; Morea, regió de Grècia.

17 Està entre cometes perquè no va ser una croada, només així ho considerava el rei Alfons.

18 Aquest article és bastant reduït. El tema en qüestió és molt interessant i el treball es podria desenvolupar molt, amb més detalls, textos, mapes, fotos, fonts... Possiblement, podré ampliar-lo en un futur i tenir una feina més completa, ja que amb això no està tot acabat ni dit. És una investigació que faig progressivament i que cada cop descobreixo nova informació que vaig arxivant. Moltes gràcies a l'Institut Nova Història i també a en Jordi Manchón per introduir-me en aquesta fundació tan important i interessant!